

Ferencvárosi proliházakban, ahol Attila felnevelkedett

Nyurga derekú akácia állott itt a kis udvaron. Tavasszal szorgosan virágzott, a fehér fürtök mézízű illata összevegyült a konyhából kitóduló

tőzünk, mindig megbottlottunk a szoba küszöbén, nagyon ki volt már kopva. Meg is csináltuk, de úgy, hogy a regire rászögeztük az újat. Megőriztük emlékek.

Közülünk való volt mindenkép

Szemben, a Gát-utca nyolcban, három helyen is laktunk különböző időben. Ki hinné, hogy ebben a kopott bérházban kétszobás lakás is van! Egy ilyen kélszoba-konyhásban zsúfolódunk tömegesen a nagy sztrájk és a házbérbojkott idején, 1907-ben. A főkolompos József Aron szervezte meg a kétszobás lakást, ide költözött asszonyostól és gyerekestől hat család, akiket a szomszéd házból a háziúr kirakott az utcára. Csupa szervezett munkás lakott a Gát-utca nyolcban, öltözkölte őket a nyomorúság, elkecseregettek harcoltak, filléres béremelésért és sztrájkba léptek. A kétszobás lakásban, ahol éjjel velünk összesen hét család apraja-nagyja feküdt egymás hegyén-hátán, földre terített rongyokon, puszta szalmaszákon és reggelente temérdek vizet döntött magába, hogy ne üres gyomorral induljon a keserű napnak, most Zakár Gábor férfitiszabó lakik feleségével és fiával.

Zakárné éppen tőrőspalacsintát süt,

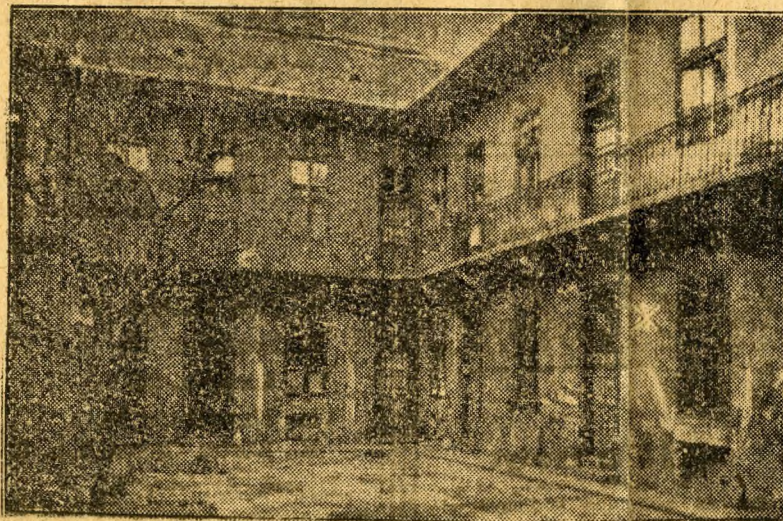
csoda, a férjem mozgalmi ember, régi barátunk nekünk Attila minden sora. Besüt a nap, beragyogja a szobát. És ragyogása bevilágítja azt a tárogó szakadékokat is az időben, amely a sztrájkoló munkások nyomortanyáját eltolja a derűs óthontól elválasztja.

A földszinten, ahová a hatéves Attila a menhelyről tért vissza, még konyha se volt. Természetesen most sincs. Mégis, ez nem az a kietlen ódu többé. Az ajtó üvegén fehér csipkefüggöny libben. A bútor rendes és a padlóra vetett kis szőnyeg a leheletnyi jólét jegyének tűnik. Csak a tizenkilencéves fiú, Vidák György vasesztérgályos van itthon, de éppen indul a munkába. Hóna alá csapja a kis újságpapíroscsomagot az étellel, útközben váltunk szót.

— Ismerem az egész élettörténetét. Nagy költő volt kérem, nagyon nagy! Lázadt a nép elnyomása ellen és verseiben fel akarta rázni a népet! Hát tényleg közülünk való volt, mindenkép, ha itt lakott...

Innen tűnt el József Aron

Ótágú csillag piroslik a kapu fölött: Gát-utca 21. Innen tűnt el három évtizeddel ezelőtt a szappanfőző József Aron. Radikovies Viktor szij-

Gát-utca 3. József Attila szülőháza.

A csillaggal megjelölt lakásban született a magyar munkásmozgalmi nagy költője

amikor váratlanul rányitok. Boldog mosolyra derül az arca, hallván, milyen emlékek nyomán járok.

— Üljön le — biztat az öröm hangján. — Jaj, egyen egy kis palacsintát, van elég! Mennyire sajnálja majd a fiam, hogy nem volt itthon, mert bolondul szereti az Attila verseit. SzIT-titkár a Gazdák Biztosító Szövetkezetében és az egyéni szavalóversenyen éppen József Attila könyvét nyerte el. Ha hallaná, milyen lelkeséggel tudja elmondani a Szocialistákat! Azt szereti a legjobban. Nem is

gyártóság és felesége él most abban a lakásban, ahol a három kisgyerekével magára maradt anyától a gyáros irgalmatlanul visszavette a kenyérkereső varrógépet — egyetlen elmaradt részlet miatt. Mama itt akasztotta először karjára a vődrőt és ült ki a „placra” munkát lesni. A szobát és konyhát ágyrajárók se-rege lepte el s mi, a család, kiszorultunk a tágas kamrába.

A kamra polcain teli üvegek sorakoznak: barack, meggybefőtt és savanyúság. Egy rúdrol kolbászkok lóg-

JOZSEF ATTILA:

Munkások Kórusa*

— A világ szakszervezeteinek —

A vekker nem tud semmiről,
a munkásember béréről,
hamar megfáradt férfiről,
az asszonyok jó véiről!

Oh, kalapáljuk a vasat,
mert a vas szíve kevesen ad,
ha nem verjük ki rajta, mit
embernek sirni sem szabad!

Csak két kezünk, sok gyerekünk,
téglat és zsákot emelünk,
óh — botor ellenségeink
jövőjéért is szenvedünk!

Oh, jó a jövőnek: jövőnk!
Oh jó az ételnek: erőnk!
Oh jó az igazságnak is:
győzni fog mégis művelünk!

Nincs géppuskánk, se templomunk!
Egy héten hatszor meghalunk!
Mert nekünk jaj! jaj: sztrájkunk
és pusztulunk! és pusztulunk!

* A költő 1928-ban írott, kötetben meg nem jelent verse, miszt figyelemre méltatás a munkásmozgalmi egységének megbontására törekvő opportunisták ellen.

nak alá. Közül füstölt sonka, hasított szalonna. A konyhabútor almazöld. A konyhaasztalon tőrőspalacsintával tetéztél tál. A tűzhely lábához kötve tyúk kapirgál, a húsvéti ebéd.

— Mäskor is jártak már itt, újságírók és nézték a lakást. Mondták: hogy itt lakott egy híres költő gyerekkorában. Öszintén megmondom, hogy azelőtt azt se tudtam, hogy a világon volt, csak amióta népi demokrácia van, hallok sokat róla. A gyerekek a házban mondják a verseit, meg a férjem egyszer fölolvastott egy verset az újságból. Bizony szép vers volt, mert igazat mondott...

Megyek tovább. Kifordulok a Márton-utca egybe. Szinte örül a szívem, hogy a pincelakás helyében romokat talállok. A rendbe rakott téglák takarósbak, mint a téglákból emelt falak között a „lakás” volt.

Gyerekek a Ferenc-téren

Gyep-utca-negyven. Itt vonult el a vaslépcső az ablakhoz tapadva. A szobában már jóformán semmi sem volt, csak a nedves falak. Itt feküdt betegesen Attila. Lázassal szemekkel nézte a léptek alatt dördülő vaslépcsőn a lábak járását-kelését.

Az ajtó előtt kislány játszik, babáját tologatja a kicsi babakocsiban. Anyja a szobát sürolja. Apja, Rétfalvi Imre, oda van, dolgozik.

A karesű fiatalasszony majdnem el-sírja magát.

— Igazán itt lakott a kis Attila? Gyere be gyorsan Zsuzsika, hallok mit mond a néni? Hát itt lakott... Szégyellem, hogy én csak a kislányomtól tudok róla, ő már kispajtás, tudja néhány versét. Ki törődött azelőtt versekkel, más gondja-baja volt az embereknek! Bizony, mennyivel jobb most a gyerekeknek, nem zargatja őket a nyomorúság korán a munkába, széppíthetik a lelküket versekkel...

Megállók a Ferenc-téren, szertepillantok. Merre induljak? Minden

szeglet ismerős. Minden utcában laktunk. Mindig hurcolkodtunk. Hovatovább már nem is laktunk, csak költözködünk ki s be, vonszoltuk és toltuk a mind kevesebb holmival megrakott kis kizikosit. Gyerekek futkároznak a téren. A kislányok hajában libeg a szép szalag. Pár lépésvire kislány tanakodnak. Megszólítottam őket.

— Jártatok-e télen fát lopkodni a ferencvárosi pályaudvar fátelére?

Gát-utca 21. Az egykori nyomortanya helyén, ma vidám, meztelenedett emberek élnek

Meghökkenve néznek rám. Furcsa kérdés! Az egyik fiúcska kihúzza magát és odavágja:

— Az én apám élmunkás! Szívemből arcomra szalad az öröm, Nevetek.

— Akkor mást kérdezek. Mit tudsz József Attiláról?

— Azt tudom, hogy kommunista érzésű ember volt, a munkásmozgalmában dolgozott, bizony! Es itt járszolt a Ferenc-téren. De az iskolában csak jövőre tanuljuk...

József Jolán

A „mama”, Attila és nővére, Etus 1919-ben

kelkáposzta- és babfőzelék szagával. Mama szerette az akácát és már április elején kiült az ajtó elé, varrogatott. Kicsi ingecskebe bökölte a tűt serény ujjával. Papa esténként Jęfta bácsival, a másik szappanfőző-segéddele arról beszélgetett a konyhában, hogy kíváncsiaknak, mert itt a munkásnak se kenyere nincs, se becsülete...

Megőriztük a régi küszöböt

Az akácnak csak a tönkje maradt meg a Gát-utca 3-ban. A tönkön fehér lavor, öreg néni lötyköl benne valamit. A földszint négyben, a konyhaasztalra teregetett kockás szövetből ruhát szab egy fiatal nő.

— Tessék csak beljebb — invitál szívélyesen. — Sokan nyitják ránk az ajtót, mert itt született a József Attila, ebben a lakásban.

Tiszta konyha, tiszta szoba. Seholy porszem Máriás István, az állami szénbányák altisztjének csepp lakásában.

— Híres költő volt és sokat szenvedett — mondja a fiatalasszony olyan hangon, ahogyan múzeumi látogatóknak sorolják fel a becses adatokat. — Tragikusan és fiatalon halt meg.

— Mit tud még róla?

— A nagyülesen hallottam először a verseit. Szép volt mind, mert a munkásmozgalmihoz szólt. Azt tudom még, hogy az ilyen lángszű emberek a reakcióban el szöktek nyomni és azért írta a verseit, hogy a mi napjaink eljöjjenek. — Hirtelen neki-vidámodik, mint akinek fontos dolog jut az eszébe: — A régi küszöb még megvan! Amikor három éve ideköl-